

Psykolog

Klager

Oslo, 01.10.2019
FER-sak: 21/19K

FAGETISK KLAGESAK

Klager:

Innklaget psykolog:

Fagetisk råd, Norsk psykologforening (FER) mottok klagen 01.04.19, og besluttet i møte 24.05.19 å åpne saken for kontradiksjon. FER mottok innklagede psykologs redegjørelse den 03.07.19 og klagers tilsvar til redegjørelsen den 12.08.19. Psykologens sluttkommentar ble mottatt 22.08.19. Saken ble sluttbehandlet i møte den 30.09.19.

Saken ble behandlet av rådets faste medlemmer.

Det ble fattet følgende vedtak:

5.1.1.2 Brudd på de fagetiske prinsippene er ikke godtgjort.

Begrunnelsen for FERs vedtak er beskrevet nedenfor.

BAKGRUNN FOR KLAGEN

Klager i saken var part i en foreldretvistsak som ble behandlet for tingretten. Innklaget psykolog var oppnevnt av tingretten for å gjøre en sakkyndig utredning etter barneloven § 61 nr 3. Dette innebærer at han, med utgangspunkt i mandatet som var formulert av retten, satte seg inn i sakens dokumenter, hadde samtaler med og gjorde undersøkelser av partene, observerte samspill mellom partene og barnet, og han hadde samtaler med komparenter. På dette grunnlag ble det skrevet rapport som danner en del av rettens beslutningsgrunnlag. Sakkyndigrapporten ble forelagt retten og partene. Psykologen var tilstede under hovedforhandlingen i retten, og han ble der ført som sakkyndig vitne. Anonymisert kopi av sakkyndigrapporten og brev fra noen komparenter ble vedlagt klagen.

FER oppsummerte klagen i følgende punkter:

1. Psykologen har anvendt en personlighetstest (MMPI-2) som del av sitt grunnlag i utredningen av foreldrene.
 - a. Klager mener denne testen ikke bør brukes i barnefordelingssaker. Dette begrunnes med at han mener det er en alminnelig oppfatning i det psykologiske fagmiljøet at

testen ikke bør brukes i denne type saker for å vurdere personlige egenskaper. Han mener dette blant annet skyldes at den personen det gjelder kan være i kriseberedskap, og at dette kan påvirke resultatet.

- b. Klager mener han fikk feil instruksjon til besvarelsen av testen ved at han ble bedt om å svare; «slik det er akkurat nå», framfor; «slik det vanligvis er», som han mener er i tråd med testens alminnelige instruksjon. Ifølge klager er dette en feilkilde.
 - c. Klager hevder han ble feilinformert av psykologen da det ble opplyst at resultatet av personlighetstesten ikke skulle brukes i retten, men bare benyttes til psykologens eget bruk. Informasjon om resultatet av testen ble framstilt i sakkyndigerklæringen i strid med det psykologen hadde opplyst.
- 2 Klager bestrider psykologens faglige vurderinger ved at han
- a. mener psykologens beskrivelse av ham beror på synsing og ikke er basert på faktisk grunnlag. Klager trekker fram noen eksempler på dette fra sakkyndigrapporten hvor det blant annet framkommer at psykologen vurderer klager som meget krenkbar, at han er unyansert og agitert mv.
 - b. mener psykologen framstiller det som negativt at barnet ofte er hos, og overnatter hos sin bestemor. Klager mener god kontakt med besteforeldre normalt blir oppfattet som en ressurs. Han mener barnet har et kjært og nært forhold til sin bestemor.
 - c. mener psykologen legger for stor vekt på klagers livssyn. Han mener at psykologen ut fra sitt kjennskap til at klager tror på Bibelen og har en konservativ kristen tro, trekker konklusjoner om forhold som ikke har vært samtaleemne mellom dem. Eksempler på dette er at psykologen hevder at klager har kategoriske generaliseringer om kjønnsroller, kvinnesyn, hjelpeapparat, religion og homofili.
- 3 Klager mener psykologens metodiske grunnlag i utredningen ikke er tilstrekkelig. Dette begrunnes i at psykologen ikke har møtt klager mange ganger og at han har få samspillsobservasjoner. I de observerte samværene med barnet oppsto en unaturlig situasjon.
- 4 Klager mener at psykologen i sin kontakt med komparentene hadde lovet at de skulle få referat fra samtale til godkjenning. I sakkyndigrapporten står det at: «Samtlige referat fra samtaler med komparenter er gjennomlest og godkjent.» Klager mener at dette ikke stemmer. I vedleggene til klagen ligger brev fra noen komparenter som bekrefter at avtalen om gjennomlesing og godkjenning ikke ble overholdt. De mener også at de har blitt feil sitert i sakkyndigrapporten.
- 5 Klager hevder at psykologen i deres samtale sa at: «Jeg synes synd på dere kristne som tror at homofile kommer til helvete.» Klager reagerte sterkt på denne uttalelsen. Han mener den er useriøs, stigmatiserende og han stiller spørsmål ved psykologens objektivitet i saken.

Klager redegjorde ikke spesifikt for hvilke av de Etske Prinsipper for Nordiske Psykologer (EPNP) som han mener psykologen hadde brutt.

FERS FØRSTE VURDERING

Vedrørende klagepunkt 1a

Slik FER hadde fått saken opplyst hadde psykologen valgt å bruke personlighetstesten MMPI-2 som ledd i sin utredning av saken. I rapporten hadde psykologen nøye gjort rede for hvordan den aktuelle testen var administrert, hva den var tenkt å måle, og han hadde redegjort for mulige feilkilder i tolkningen. Slik FER forsto psykologens rapport var bruken av test relevant fordi det blant annet dreide seg om utredning av hvordan partene fungerer personlighetsmessig. Testen var ikke brukt alene som grunnlag for konklusjoner, men kom i tillegg til opplysninger fra sakens dokumenter, omfattende samtaler med partene og komparentopplysninger. FER mente det ikke er rådets rolle å overprøve psykologens faglige vurdering om valg av metode når dette var tilfredsstillende begrunnet.

Vedrørende klagepunkt 2a

Som grunnlag for sine vurderinger av samarbeidet med klager hadde psykologen et bredt metodisk grunnlag i samtaler og samspillsobservasjoner. Disse var supplert med inntrykk fra utredningens øvrige materiale. I vurderingene framkom det flere nyanser av psykologens inntrykk. Da denne utredningen blant annet dreier seg om klagers evne til å samarbeide med andre, anså FER psykologens vurderinger av klagers framturen som relevant. FER tok ikke stilling til riktigheten i psykologens vurderinger. Disse kunne eventuelt gjøres til gjenstand for kontradiksjon og drøftelse gjennom rettsforhandlingene. FER valgte å heller ikke overprøve psykologens vurdering om metodevalg.

Vedrørende klagepunkt 2b

I sin vurdering av de ulike mulige omsorgsløsningene for barnet hadde psykologen pekt på at det kunne være en mulig ulempe å velge en løsning som innebærer fast bosted hos far og lite samvær med mor fordi far benytter sine foreldre som avlastere i stor grad. Dette er et faglig resonnement som kunne gjøres til gjenstand for kontradiksjon i rettsforhandlingene. FER kunne ikke se at klager hadde dekning for at psykologen hadde ment at det i seg selv er problematisk at barnet har et godt forhold til sine besteforeldre.

Vedrørende klagepunkt 3

Av sakkyndigrapporten framkommer det at psykologen hadde hatt seks samtaler med klager, og han hadde hatt to observasjoner av samspill mellom klager og barnet. Psykologen hadde drøftet og redegjort for vektlegging av dette materialet. Det er ikke FERs rolle å overprøve psykologens faglige vurdering om valg av metode når dette var tilfredsstillende begrunnet.

I vurderingen av disse klagepunktene forholdt FER seg til prinsipp II. 2. hvor det står:

Kompetanse

Psykologen bestreber seg på å utvikle og opprettholde høy faglig kompetanse i sitt arbeide. Psykologen tilstreber bevissthet om sine faglige og menneskelige sterke og svake sider, slik at han/hun realistisk kan vurdere med hvilken kompetanse han/hun kan påta seg oppgaver. Psykologen påtar seg kun de oppgaver, tilbyr kun de tjenester og bruker kun de metoder han/hun er kvalifisert til gjennom utdanning, trening og erfaring.

Metodebegrensninger

Psykologen er oppmerksom på de begrensningene som ligger i metoder og framgangsmåter og de begrensningene som ut fra dette må legges på de konklusjonene som kan trekkes.

FER valgte å ikke åpne for videre kontradiksjon i forhold til klagepunktene 1a, 2a, 2b og 3.

REDEGJØRELSE UNDER HENVISNING TIL FØLGENDE PRINSIPPER

Rådet ba om innklagede psykologs redegjørelse til innholdet i klagen, og psykologens refleksjoner rundt det som beskrives under det aktuelle punktet. Det ble her spesielt henvist til følgende punkter i EPNP:

II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet

Psykologen viser respekt for og arbeider for å fremme utviklingen av hvert menneskes rettigheter, verdighet og integritet. Han/hun respekterer individets rett til privatliv, konfidensialitet, selvbestemmelse og autonomi, i samsvar med psykologens øvrige profesjonelle forpliktelser og med loven.

Respekt

Psykologen viser respekt for individets grunnleggende rettigheter, verdighet og integritet, og tilstreber å unngå at hans/hennes kunnskap anvendes på en måte som krenker, utnytter eller undertrykker individer.

Psykologen er oppmerksom på og respekterer den kunnskap, innsikt, erfaring og ekspertise som klienter, relevante tredje parter og allmennheten har og respekterer kollegers og andre yrkesgruppers særlige kompetanse, forpliktelser og ansvar.

Psykologen er oppmerksom på individuelle, rollemessige og kulturelle ulikheter basert på funksjonsnivå, kjønn, seksuell orientering, etnisk og nasjonal opprinnelse og tilhørighet, alder, religion, språk og sosioøkonomisk status, og på de begrensningene som ligger i egne kulturelle, klassemessige og kjønnsmessige forutsetninger.

FER ba psykologen spesielt gjøre rede for om det er riktig at han har sagt til klager at: «Jeg synes synd på dere kristne som tror at homofile kommer til helvete.» I tilfelle dette medførte riktighet var det ønskelig å få psykologens refleksjoner til dette, (ref. klagepunkt 5).

FER ba psykologen videre gjøre rede for sine refleksjoner vedrørende klagers oppfatning av at han legger for stor vekt på klagers religion når dette tema ikke hadde vært samtaleemne mellom dem, (ref. klagepunkt 2c).

Informert samtykke og valgfrihet

Psykologen gjør informert samtykke mulig gjennom å informere klienten om planlagte tiltak, og drøfter kontinuerlig sine handlinger og de sannsynlige følgene av disse, slik at klienten har et grunnlag for å velge om han/hun vil delta eller ikke.

FER ba psykologen gjøre rede for hvilke instruksjoner han ga klager i forbindelse med gjennomføringen av personlighetstesten, og hvordan eventuell feilinformasjon kan ha påvirket testresultatet og vurderingen av klager, (ref. klagepunkt 1b).

I tillegg ønsket FER psykologens refleksjoner til klagers påstand om at han skal ha forsikret klager om at resultatet av personlighetstesten ikke skulle brukes i retten, men kun være til psykologens eget bruk, (ref. klagepunkt 1c).

II.4 Integritet

Psykologen søker å fremme integritet innen forskning, undervisning og anvendt psykologi. Dette innebærer at psykologen opptrer ærlig, upartisk og respektfullt overfor relevante involverte parter. Han/hun forsøker å synliggjøre og klargjøre sin egen rolle i de ulike sammenhengene der han/hun arbeider.

Redelighet og tydelighet

Psykologen gir adekvate opplysninger om sine kvalifikasjoner, utdanning, erfaring, kompetanse og faglige tilknytning, og benytter bare de yrkesbetegnelser som utdanning, autorisasjon og stilling gir rett til.

Når psykologen uttaler seg i egenskap av psykolog, tilstrebes saklighet og nøyaktighet. Psykologen informerer om psykologisk yrkesutøvelse på en slik måte at misoppfatningen eller skade for fag eller yrke unngås.

Psykologen informerer på forhånd om de økonomiske vilkårene og vurderer nøye de følger det kan få for den profesjonelle relasjonen dersom han/hun mottar gaver eller andre tjenester fra klienten.

FER ba psykologen om å kommentere på om at han skal ha gitt komparentene løfte om at de skulle få referat fra samtale med dem til godkjenning, og at han skal ha gjengitt komparentene på feil måte, (ref. klagepunkt 4). FER ønsket her å understreke at en ikke mener psykologen har plikt til å innhente komparentenes godkjenning av referat fra samtaler. FER ønsket kun en refleksjon rundt om det foreligger løftebrudd og eventuelt feilsiteringer.

DEN INNKLAGEDE PSYKOLOGENS REDEGJØRELSE

I sin redegjørelse til klagens punkt 5, som omhandler at psykologen i en samtale med klager skal ha sagt: «Jeg synes synd på dere kristne som tror at homofile kommer til helvete.», sier psykologen at han ikke har noen erindring om å ha uttalt seg slik, eller på en måte kan ha blitt forstått slik. Psykologen mener han gjorde det klart for klager at han som sakkyndig forholdt seg nøytralt til tema som religion og politikk, og han behandlet temaet varsomt og respektfullt i den grad det ble berørt i det sakkyndige arbeidet. Psykologen mener dialogen med klager ble ført på en respektfull måte og han er overrasket over at klager fremsetter kritiske påstander. Han ser likevel at hvis respekten ikke er blitt tilstrekkelig formidlet, er det psykologens ansvar.

Psykologen er videre uenig i klagers oppfatning av at han legger for stor vekt på klagers religion, (ref. klagepunkt 2c). Det fremkommer at temaet; religion ble drøftet, relatert til at parter og aktører som er berørt av saken har ulik religiøs/kulturell forankring og seksuell legning. Psykologen mener likevel at klagers livssyn ikke ble tillagt vekt i sakkyndig-rapportens vurderinger, i rettsforhandlingene eller i dommen. Psykologen belegger dette med å vise til de stedene der temaet er nevnt i sakkyndigrapporten.

Klagens punkt 1b omhandler at klager mener han fikk feil instruksjon til besvarelsen av testen ved at han ble bedt om å svare; «slik det er akkurat nå», framfor; «slik det vanligvis er», som han mener er i tråd med testens alminnelige instruksjon. Til dette svarer psykologen at klager ble forelagt MMPI-2 med den skriftlige instruksjonen som følger med spørreskjemaet. Klager ble også muntlig gjort oppmerksom på hva MMPI-2 er ment å måle, herunder at MMPI-2 reflekterer det som klager selv velger å presentere om seg selv.

Vedrørende klagens punkt 1c ble klager informert om at det er frivillig å fylle ut MMPI-2, at hvis han ikke ønsket å medvirke så ville dette i så fall ikke bli brukt mot ham i prosessen, men at det er nyttig for sakens opplysning at sakkyndige har mest mulig informasjon tilgjengelig. I den forbindelse ble det understreket at MMPI-2 er et verktøy som er hypotesedannende og som ikke i seg selv brukes som bevis uten at det settes sammen med øvrig informasjon om den som blir utredet. Psykologen mener det er beklagelig og uheldig hvis klager oppfattet det slik at MMPI-2 resultater ikke skulle brukes i rapporten. Han mener det ikke ble formidlet noen forsikring om dette, slik klager påstår. Hvis klager likevel oppfattet det slik, ser psykologen at han kunne vært mer tydelig.

Psykologen er videre oppmerksom på at eventuell feilinformasjon eller måten klager oppfattet instruksjonene kunne ha påvirket testresultatet. I det aktuelle tilfellet viste valideringsskalaene at MMPI-2 ble fylt ut pålitelig, nøyaktig og balansert, uten at klager fremstilte seg spesielt positivt eller negativt. Psykologen redegjør for andre mulige feilkilder ved bruk av tester/spørreskjema, som at det ikke er uvanlig at den som fyller ut MMPI-2 spør om hvordan man skal forstå spørsmålene, om det gjelder her og nå eller mer generelt. Som testleder veiledet

psykologen etter beste evne uten intensjon om å påvirke. Også situasjonelle forhold som livskriser, krenkelser eller konflikter utgjør mulige feilkilder, noe psykologen tok høyde for i vurderingen av resultatet. Dette mener han er vurdert i rapporten. Psykologen mener han har tatt høyde for mulige feilkilder i bruken av MMPI-2 resultatene, og viser til at resultatene er vurdert i lys av øvrige observasjonsdata.

Klagepunkt 4 omhandler at psykologen skal ha gitt komparentene løfte om gjennomlesing og godkjenning av hva som ble referert fra samtalene. Til dette bekrefter psykologen at han har lovet det, og at dette er en praksis han vanligvis bruker for å sikre at opplysningene som er notert er dekkende og riktige. Ved en inkurie glemte psykologen å sende notat fra samtalene til gjennomlesing til tre komparenter, noe han beklager.

Psykologen viser til at alle komparenter, med unntak av en, ble ført som vitner under hovedforhandling i retten og at de der hadde anledning til kontradiksjon og feilretting/supplering. Psykologen mener han under rettsmøtet korrigerer et par formuleringer som han hadde forstått var upresise. Han mener klagers konkrete innvendinger mot gjengivelser ikke er tungtveiende eller av en slik karakter at de er egnet til å påvirke saken.

KLAGERS TILSVAR TIL PSYKOLOGENS REDEGJØRELSE

I klagers svar til psykologens redegjørelse fastholder han sin oppfatning om at psykologen skal ha sagt at: «Jeg synes synd på dere kristne som tror at homofile kommer til helvete.» Han mener det framkom tydelig i samtalene at psykologen var kritisk til hans kristne tro. Klager fastholder videre at uttalelsen: «Han fremsetter kategoriske generaliseringer, om kjønnsroller, hjelpeapparat, religion og homofili», som står på side 20 i sakkyndigrapporten, vitner om lite respekt for hans kristne ståsted.

Klager kjenner seg heller ikke igjen i den beskrivelse psykologen gir av introduksjonen til MMPI-2 i tilsvaret. Han fastholder at psykologen skal ha sagt at testen kun var noe han trengte for sin egen del, og at klager skulle svare akkurat slik situasjonen var der og da.

INNKLAGEDE PSYKOLOGS SLUTTKOMMENTAR

I sin sluttcommentar påpeker psykologen at klager og innklaget har ulik oppfatning. Han registrerer at innklagede har oppfattet ham feil. Psykologen ser at han har ansvar for egen formidling, men kan ikke se at han har nådd fram med sin redegjørelse.

Psykologen mener han etter beste evne har forsøkt å møte klager med respekt både gjennom utredningen, møtene i retten og i kontradiksjonsprosessen. Han har forståelse for klagers vanskelige situasjon, og mener han har formidlet dette flere ganger. Han undres likevel over tonen, og omfanget av kritikken, og opplever mange påstander som subjektive, ute av proporsjoner og til dels devaluerende og krenkende.

FERS KONKLUSJON

Klagens punkt 5 omhandler at psykologen i en samtale med klager skal ha sagt: «Jeg synes synd på dere kristne som tror at homofile kommer til helvete.» I redegjørelsen og tilsvaret kommer det fram at klager og innklaget har ulik oppfatning av om dette har blitt sagt. FER har ingen mulighet til å etterforske og ta stilling klagepunktet.

Klager og innklaget har også ulike oppfatninger om psykologen har vist for lite respekt for, og lagt for stor vekt på klagers religion i deres kontakt gjennom utredningen og i sakkyndig-

rapporten, (ref. klagepunkt 2c). FER kan heller ikke her ta stilling til hvordan den muntlige kommunikasjonen har vært. FER registrerer at psykologen tar ansvar for at han kunne ha kommunisert sin respekt tydeligere, men kan ikke se at det foreligger brudd på det aktuelle fagetiske prinsipp. FER har lest den skriftlige rapporten og kan ikke se at psykologens framstilling og vurderinger er av en slik karakter at det foreligger brudd på det aktuelle fagetiske prinsipp.

Også i forhold til klagepunktene som gjelder instruksjonene til personlighetstesten og hvordan resultatene av denne skulle brukes foreligger det ulike oppfatninger om hva som har blitt sagt (ref. klagepunkt 1b og 1c). FER tar ikke stilling til saken når faktum ikke er klart. FER registrerer at psykologen tar ansvar for at han i større grad kunne ha sikret seg at instruksjoner hadde blitt riktig oppfattet og forstått, men kan ikke se at det foreligger brudd på det fagetiske prinsippet om *respekt for personens rettigheter og verdighet*.

Vedrørende klagepunkt 4, (komparentenes adgang til å godkjenne referat, og riktig gjengivelse av disse), erkjenner psykologen at han begikk en feil da 3 komparenter ikke fikk adgang til gjennomlesing. FER er enig i at det er beklagelig at et slikt løfte ikke har blitt fulgt. FER kan likevel ikke se at det foreligger brudd på prinsippet om *informert samtykke og valgfrihet*. FER viser her til at den sakkyndiges rapport og muntlige forklaring for retten må sees under ett. Psykologen korrigerer noen upresise formuleringer under rettsforhandlingene og vitnene ble direkte hørt av retten.

På dette grunnlag har FER fattet følgende vedtak:

5.1.1.2 Brudd på de fagetiske prinsippene er ikke godtgjort.

Vedtaket fattet av Fagetisk råd kan ankes til Psykologforeningens Ankeutvalg for fagetiske klagesaker. Jmfør punkt 4.2.4 som kommer inn under saksgang og saksbehandling, påligger det den ankende part å begrunne hvilke(t) punkt(er) i Fagetisk råds konklusjon det ankes på. Anken sendes Norsk psykologforening sammen med Fagetisk råd sin konklusjon og øvrige dokumenter i saken. En anke må være fremmet innen 3 måneder etter at fagetisk råd sin konklusjon er avgitt.

Med hilsen
Fagetisk råd
Norsk psykologforening
Svanhild Mellingen, leder

for leder, Ingvild Aubert, sekretær FER

Kopi: Sentralstyret i Psykologforeningen, v/president Tor Levin Hofgaard